

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Літературна освіта, всебічний літературний розвиток учнів не може здійснюватися за рахунок суто урочного часу, якого в годинній сітці дуже мало. Тут на допомогу приходять саме позакласна робота.

Що ж являє собою позакласна робота із зарубіжної літератури?

Позакласною роботою із зарубіжної літератури визнають роботу, яка проводиться у позаурочний час у школі або за межами останньої, але за умови обов'язкового планування позакласної діяльності учнів та керівництва нею учителем-словесником.

Незважаючи на те, що мета уроків та позаурочної роботи в кінцевому результаті співпадають: забезпечити літературну освіту учнів, — позакласна робота має свої, важливі для навчання та виховання мету та задачі. Вони спрямовані на поглиблення та поширення отриманих на уроках знань: розвиток навичок літературного аналізу; розвиток мовного чуття; удосконалення володіння рідною, а, по можливості, й іноземними мовами; розвиток творчих можливостей учнів; підвищення загальнокультурного рівня розвитку школярів.

Позакласна робота з літератури зазвичай найтіснішим чином пов'язана з уроками. Тісний зв'язок з обов'язковою програмою і в той же час вихід за її межі — складає одну із найголовніших особливостей позакласної роботи, яка покликана розвивати, враховувати й опиратися на пізнавальну зацікавленість учня. Саме тому позакласна робота із зарубіжної літератури вважається своєрідною формою наукової популяризації предмета. Позакласна робота, як і популярна книга, лише «привідкриває завісу» в цікавий світ літератури.

Словесник самостійно вибирає спрямок.ість позакласних заходів. їх тематику та форму проведення. При цьому враховується різнобічність літературних інтересів учнів, вікові особливості школярів, потреби певного класу чи окремо згрупованого учнівського колективу, конкретні умови та можливості школи, здібності вчителя. У позакласній роботі вчитель-словесник посилює увагу до одного напрямку, але при цьому не ігноруються інші.

Позакласна робота із зарубіжної літератури базується на таких принципах:

вибірковості (згідно із загальнодидактичними принципами вибираються тема, літературний матеріал, учнівський колектив, місце та час проведення конкретно взятого заходу);

наукової поглибленості (вибраний для позакласної роботи матеріал не може повторювати в обсязі та характері роботи матеріалу, який розглядається на уроках літератури. Даний матеріал може використовуватися в тому разі, якщо вчитель на ньому покаже нові грані вже, здавалося б, відомого. У підборі та розгляді матеріалу необхідно враховувати перспективу — можливість участі школярів у роботі факультативів);

практичної спрямованості (даний принцип передбачає зв'язок урочних і позакласних занять і не дозволяє перетворювати позакласну роботу на продовження, повторення чи додаток до урочних занять із зарубіжної літератури);

добровільності (мається на увазі зацікавленість як головна умова позитивної результативності

позакласної роботи під час її організації та проведення);

рівного права (всі учні мають абсолютно рівні права на участь у позакласній роботі);

зацікавленість (проявляється в різноманітності та варіативності методів, прийомів та форм позакласних заходів).

Позакласна робота не терпить шаблонів, схематизму, рамок чи чітких регламентацій. Ось чому взірці позакласної роботи, які описані в окремих посібниках, методичних рекомендаціях та методичній періодиці, можна вважати лише одним із варіантів окремого заходу, який потребує конкретизації. Це стосується не тільки змісту, а й структуризації позаурочної роботи.

У визначенні змісту позакласної роботи необхідно враховувати два чинники:

особистий (врахування і задоволення інтересів учнів);

обов'язковий (прагнення добитися кращого засвоєння учнями матеріалу, який вивчається на уроках).

Суть змісту позакласної роботи реалізується у різних формах. Протягом багатьох років виправдовують себе такі форми позакласної роботи з літератури, як олімпіади, гуртки, усні журнали-вечори та ранки на літературні теми. В останні роки популярність завоювали тематичні предметні тижні, години цікавого літературознавця, заочні літературні подорожі, літературні турніри. Можна навести значно більший перелік відомих форм позакласної роботи, однак крапку ставити у цьому плані не прийдеться, оскільки пошук форм продовжується, і кожний учитель-практик у праві ввести свою форму роботи, започаткувати свою систему прийомів у досягненні мети — забезпеченні літературної освіти школярів.

Численні та різноманітні форми позакласної роботи із зарубіжної літератури умовно можна поділити на дві основні групи:

форми періодичні (літературні свята);

форми постійні (літературні об'єднання).

Проведення так званих предметних тижнів стало дуже популярним заходом позакласної роботи.

В організації та проведенні слід розрізняти три типи літературних тижнів:

настановчий тиждень;

підсумковий тиждень;

тематичний тиждень.

Пропонуємо вашій увазі орієнтовний план літературних тижнів різних типів.

Настановчий тиждень.

Основна мета — зацікавити позакласними заходами, сприяти захопленню гуртковою роботою, творчою та самоосвітньою діяльністю — читанням художніх творів, знайомством з науково-популярною та популярною літературою.

Хід тижня

1 день — інформаційний.

До початку тижня або в самому його початку розвішуються необхідні ілюстративні та робочі матеріали: план проведення тижня, план роботи літературних гуртків, матеріали вікторин, кросвордів тощо. Через шкільний радіовузол чи на лінійці повідомляється про початок тижня літератури.

2 день — день бесід.

Бесіди керівників літературних гуртків із зарубіжної літератури та найбільш активних їх членів з учнями різних класів про роботу гуртків. Проводяться конкурси та вікторини («Літературний брейн-ринг». «Направо підеш — у ліс зайдеш, наліво підеш — мене знайдеш» тощо).

3 день — день відкритих дверей.

Проведення відкритих занять гуртків, які працювали минулого року.

4 день — день бібліографа.

Проводиться свято бібліографа, організовуються «книжкова лікарня» та «книжкові іменини»; конкурс виразного читання.

5 день — закриття тижня.

Проведення святкових ранків та вечорів (форма довільна).

Нагородження переможців конкурсів та змагань.

Підсумковий тиждень.

Тиждень такого типу проводиться зазвичай наприкінці навчального року. Це своєрідний звіт гуртківців, любителів літератури, які виконують окремі завдання (підготовка альбомів, випуск спецгазети та листівок, підготовка бесід, лекцій тощо). Мета тижня — популяризація досягнень гуртківців, залучення нових любителів літератури до активної роботи.

Хід тижня

1 день. Святкове відкриття тижня: парад (карнавал) учасників тижня; звітні ранки та вечори, які проводять члени окремих гуртків.

2 день. Конкурс на кращу літературну стінгазету, альбом, стенд, плакат про роботу гуртка. Конкурс на кращий реферат (тема довільна) та твір-мініатюру на літературознавчу тему. Темою можуть послужити слова І. Франка:

Книга — морська глибина.

Хто в неї пірне аж до дна,

Той хоч і труда мав досить,

Дивнії перлії виносить.

3 день. Проводяться читацькі конференції, присвячені цікавим книгам (художнім та науково-популярним), окремим персоналіям. Як приклад наведемо такі теми: «Нитка Аріадни» (про роль книги у житті людини), «Такі книги читають усе життя» та інші.

4 день. Виступи гуртківців на літературознавчі теми, інсценізації окремих фрагментів творів.

5 день. Закриття тижня. Нагородження учасників та переможців конкурсів, вікторин, які проводяться впродовж тижня на великих перервах. Проведення підсумкового вечора (ранку) відповідно до вікової групи школярів, загальношкільної лінійки.

Тематичний тиждень.

Тематичний тиждень присвячується зазвичай тій чи іншій святковій даті, ювілеєві конкретного письменника. Однак він може мати і загальнолітературну мету. На перший план у такому разі висувається завдання виховного характеру. Так, тематичний літературний тиждень, присвячений популяризації читання творів зарубіжної літератури проводиться на тему: «Двері відкриті для проханих і непроханих» (О. Грибоєдов). Основна мета — розвиток читацьких здібностей, зацікавленість книжкою, удосконалення навичок усного та письмового мовлення учнів.

Хід тижня

1 день. Відкриття тижня. Проводиться загальношкільна лінійка на тему: «Подорож до книгограду». У цей день доцільно провести вечір та ранок. Для них можна вибрати такі теми: «Хто хоче знати майбутнє, мусить знати минуле» (італійська народна мудрість) та «Життя розпочинається з дитинства, а література з казки».

2 день. Робота консультативного клубу допитливих «**Це цікаво знати кожному**». Літературні висловки. Випуск спеціальних бюлетнів на літературознавчу тему.

3 день. Літературна вітальня. Заочна подорож по літературній галереї. Конкурс виразного читання класичних творів та власних літературних проб.

4 день. Конференції за окремими художніми творами. Літературний брейн-ринг для старших класів та літературне «Поле чудес» для учнів середньої ланки. Конкурси та вікторини.

5 день. Закриття тижня. Доцільно провести загальношкільне свято на літературну тему за віком.

Наприклад, вечір на зразок літературного КВК чи ранок на тему «У гостях у богів Еллади».

Таким чином, якщо за переконанням О. Сухомлинського «Урок — основна ланка навчально-виховного процесу, де вчитель щоденно здійснює освіту, виховання і всебічний розвиток учнів...», то саме позакласна робота буде засобом:

розвитку зацікавленості школярів предметом; розширення та поглиблення знань, які отримуються на уроках;

формування в учнів почуття гуманістичного, патріотичного, інтернаціонального та толерантного характеру.

А.М. МОЛНАР,
кандидат педагогічних наук
Івано-Франківськ

